

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В САДІВНИЦТВІ

**НЕСТЕРЧУК Ю.О., Д.Е.Н., ДОЦЕНТ, ТУПЧІЙ О.С.,
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Розглянуто особливості інноваційної стратегії розвитку садівництва. Встановлено основні інноваційні об'єкти, та запропоновано методичку аналізу результативності інноваційної діяльності галузі.

The features of innovative strategy of development of gardening are considered. Basic innovative objects are set and the method of analysis of effectiveness of innovative activity of industry is offered.

Постановка проблеми. Розвиток економіки характеризується процесами генерування і впровадження інновацій. Інноваційний шлях розвитку є одним із головних факторів формування конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва, забезпечення економічного та соціального зростання нашої країни.

Сучасний стан садівництва України характеризується зменшенням площ плодово-ягідних насаджень, урожайності плодів та ягід і, як наслідок, виробництва продукції галузі, тому галузь садівництва потребує організації продуктивного інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційної діяльності в садівництві присвячені роботи А.І. Шумейко, П.Ф.Дуброви, О.Ю.Єрмакова, О.М.Шестопаля, В.В.Юрчишина, В.А. Рутьєва. Цими вченими окреслено проблематику інноваційної діяльності в садівництві, проте динамізм і якість трансформаційних процесів в нашій країні підтверджують необхідність подальшого активного вивчення інноваційної діяльності з метою переведення виробництва на вищий рівень розвитку.

Формулювання цілей статті. Узагальнити теоретичні та методичні засади інноваційної діяльності та її особливості в садівництві; розглянути основні напрями інноваційного розвитку

садівництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перехід економіки України на ринкові засади обумовив необхідність формування нової економічної політики, заснованої на інноваційних принципах розвитку, використанні нових прогресивних знань, нових нетрадиційних підходів до розвитку господарських систем і всіх ланок виробничого циклу. Стосовно сільськогосподарського виробництва інновація являє собою реалізацію в господарську діяльність результатів досліджень і розробок у вигляді нових сортів рослин, порід і видів тварин і птиці, нових або поліпшених матеріалів, нових технологій в рослинництві, тваринництві, нових добрив і засобів захисту рослин, нових методів профілактики і лікування тварин і птиці, нових форм організації і управління різними сферами економіки, нових підходів до соціальних послуг, що дозволяють підвищити ефективність виробництва.

Й. Шумпетер трактує інновацію як нову науково-організаційну комбінацію виробничих чинників, створену підприємницьким духом. Саме Й. Шумпетером уперше був уведений у науковий лексикон термін «інновація», що в буквальному перекладі означає «втілення наукового відкриття, технічного винаходу в новій технології або новому виді виробу». Крім того, інновація розглядалась Й. Шумпетером як нова функція виробництва, «нова її комбінація» [5, с. 12].

На думку Б. Санто, інновація — це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми якостями виробів, технологій та дає прибуток (у разі, коли інновація орієнтована на економічний зиск), її поява на ринку може принести додатковий дохід [3, с. 16]. Інновація є результатом інноваційного процесу дослідження – розробки та освоєння нових продуктів і технологій у господарській діяльності [2].

Роботи багатьох дослідників проблематики інноваційних процесів дозволяють певною мірою систематизувати і конкретизувати наукові конструкції інноваційної теорії і

запропоновувати такі узагальнені визначення суті інновації:

а) інновація – процес, пов'язаний з виготовленням якісно нових виробів, продуктів, технологій, заміна традиційних методів, способів новими;

б) інновація – об'єкт, певний разовий результат, який виступає у формі нової продукції, технології, методу тощо [1].

Діяльність підприємства, пов'язана з науково-технічними розробками, інженерною підготовкою виробництва до переходу на новий продукт чи технологію, а також інвестуванням нововведень, визначається як інноваційна діяльність.

Інноваційна діяльність – це діяльність суб'єктів господарювання, направлена на використання нових технічних чи організаційних рішень, яка охоплює всі стадії життєвого циклу інновації, починаючи від зародження ідеї, включаючи дослідження, розробки, освоєння у виробництві і закінчуючи реалізацією на ринку нових товарів [2].

В умовах ринку рушійним мотивом інноваційної діяльності є очікування одержання прибутку, тобто інновація забезпечує підвищення віддачі на вкладені ресурси і є основним інструментом підприємництва.

Інноваційна діяльність в садівництві значною мірою ґрунтується на процесах створення нових та відтворення існуючих насаджень і пов'язаних із цим інвестиціях. Породно-сортовий склад і структура плодово-ягідних насаджень мають вирішальний вплив на рівень розвитку й ефективності садівництва. Сучасне садівництво характеризується широким застосуванням нових сортів, вегетативно розмножених підщеп, систем зрошення, зростанням щільності насаджень та переходом садівницьких підприємств на нові організаційні форми господарювання.

Особлива роль у стимулюванні інноваційної діяльності в садівництві належить державі, яка при формуванні економічної, науково-технічної і соціальної політики визначає пріоритети базисних інновацій на державному та регіональному рівнях, формує ринковий механізм її реалізації. Тому потрібно скоригувати традиційну однобічну орієнтацію на переважно

капіталомісткий хіміко-технологічний шлях інтенсифікації садівництва на індустріальній основі. Для цього слід активніше використовувати всі досягнення НТР, її агротехнічні, технологічні, організаційно-економічні та інші інноваційні напрями (рис. 1).

Для забезпечення економічної ефективності садівництва сільськогосподарським підприємствам потрібно впроваджувати інноваційну стратегію розвитку, суть якої полягає у прискореному переході на нові інтенсивні технології виробництва плодів та ягід і тісній співпраці з науковими установами.

Підтримка державою наукової сфери, яка полягає у фінансуванні наукових досліджень і розробок в садівництві за рахунок державного бюджету, забезпечує збереження наукового потенціалу в галузі.

<i>Агротехнічні</i>	Застосування інтенсивних заходів прогресивних систем землеробства; використання і виведення нових високопродуктивних і скоростиглих сортів плодово-ягідних насаджень; регламентування строків переводу молодих насаджень у плодоносні, розширення площ зрощення і вдосконалення способів поливу; застосування добрив, хімічних та біологічних засобів захисту рослин.
<i>Технологіч</i>	Застосування високопродуктивної техніки; використання прогресивних інтенсивних технологій; використання нових видів тари та упаковки; розвиток засобів транспорту і зв'язку; розширення та поліпшення бази зберігання та реалізації плодово-ягідної продукції.
<i>Організаційно-економічні</i>	Розвиток спеціалізації і концентрації виробництва, вдосконалення управління; вдосконалення форм і методів реалізації плодово-ягідної продукції, введення патентної охорони сортів плодових і ягідних культур та законодавче врегулювання ліцензійної діяльності у сфері передачі прав на сорти, введення гарантованих компенсацій за розкорчовування та насадження нових сортів плодових і ягідних культур, забезпечення пільгового кредитування садівницьких підприємств, організація праці та її матеріальне стимулювання; підготовка висококваліфікованих кадрів вчених і фахівців.

Рис. 1. Основні напрями інноваційного розвитку садівництва

Зростання фінансового забезпечення садівництва дозволить підняти технологічний рівень розробок, їх комплексність і відповідність вимогам ринку, що стимулюватиме їх освоєння.

Основними інноваційними об'єктами галузі садівництва є: засоби виробництва, технологія і продукція. Тому результативність інноваційної діяльності галузі садівництва можна визначити за допомогою коефіцієнтів інноваційних засобів виробництва, технології і продукції, виробленою в садівництві [4, с.59].

Коефіцієнт інноваційності засобів виробництва визначає частку нових, прогресивних машин і обладнання, що застосовуються у виробничому процесі, в загальному об'ємі засобів виробництва. Застосування прогресивних машин і устаткування сприяє підвищенню продуктивності праці в системі, скороченню часу виробничого циклу, підвищенню якості продукції. Чим більший цей коефіцієнт, тим кращі результати має галузь садівництва, тим вища ефективність її функціонування. Коефіцієнт інноваційності засобів виробництва може бути визначений за наступною формулою:

$$I_m = M_n / M_o ,$$

де M_n – кількість нових прогресивних машин і обладнання, які застосовуються у виробничому процесі;

M_o – загальна кількість машин і устаткування, наявна в галузі садівництва.

Коефіцієнт інноваційності технологічних процесів може бути визначений часткою нових, прогресивних технологічних процесів виробництва продукції в загальній кількості технологічних процесів з виробництва і переробки продукції. Цей коефіцієнт розраховується наступним чином:

$$I_t = T_n / T_o ,$$

де T_n – кількість нових, прогресивних технологічних процесів, використаних в галузі садівництва у процесі виробництва і переробки продукції;

T_o – загальна кількість технологічних процесів, використаних в галузі садівництва у процесі виробництва і переробки продукції.

Коефіцієнт інноваційності продукції визначається часткою нової продукції, виробленої або переробленої в галузі садівництва. Новою продукцією можна вважати ту, яка почала вироблятися в останні два роки. Коефіцієнт інноваційності продукції може розраховуватися за наступною формулою:

$$I_n = P_n / P_o ,$$

де P_n – об'єм виробництва і переробки нової продукції галузі садівництва;

По – загальний об'єм продукції, виробленої в галузі садівництва.

Таким чином, застосування комплексу загальносистемних показників дозволяє оцінити галузь садівництва за рівнем складності, ієрархічності і структурованості та забезпечити гнучкість обраної технології.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Загальні теоретичні положення, які стосуються інноваційної діяльності, повною мірою справедливі для сільського господарства, зокрема садівництва. Організаційно – економічна сутність інноваційної діяльності в садівництві полягає в постійному організаційно – економічному, агротехнічному і технологічному оновленні сільськогосподарського виробництва, що спрямоване на його удосконалення з урахуванням досягнень техніки, науки і світового досвіду. Кінцева мета цих процесів – формування аграрної економіки інноваційного типу, за якої будуть зберігатись значні темпи освоєння досягнень науки і передового досвіду.

Для підвищення інноваційної активності садівницьких підприємств необхідні зміни державної аграрної політики, однією з основних стратегічних цілей якої має стати переведення сільськогосподарської сфери на прогресивні, економічні, наукові, техніко-технологічні та інформаційні засади розвитку, спрямування інноваційної політики на оновлення як технологій, так і організації виробництва.

Література.

1. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник / Н.В.Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.

2. Петров В.М. Інноваційні пріоритети технічної політики в АПК / В.М. Петров // Економіка АПК. – 2005. – № 7. – С. 11-17.

3. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б.Санто – М.: Прогресс, 1990. – 384с.

4. Шаляпина И.П. Организационно-экономические аспекты системы ведения садоводства в условиях развития интеграционных процессов: Монография / И.П.Шаляпина, М.А.Соломахин. – Мичуринск: изд-во МичГАУ, 2008. – 238 с.

5. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер – М.: Прогресс, 1982. – 454 с.